

No. 8.

Pirmdeenâ 24. Februar (8. Merz)

1869.

R a h d i t a j s.

Geffhemmes sinna. No Ribgas: Latw. beedribas gohda-swehfti — un pahr lohpu-febrga Widsemme. No Pehterburgas: karrateefa pahr fugga „Aleks. Newski“ waddoneem. No Pinnu semmes: floblmeisteru fapulzefchanahs.

Wriemmes sinna. No Wahsemmes: wezza Hannoveres fehnina dumpofchanahs. No Wibnes: draudfiba ar pahwestu. No Englan-des walts: Jaun-Sehlandes Maora raksts — runnas-beenas. No Fran-zijs: leeliba ar staisto Parishi. No Italijs: karrateefa. No Rohmas: dumpineeki schelotti — pahwests wahjisch. No Spanijas: pahr jauno walbifchanu. No Portugales: waijafchana tizibahs deht.

Jittas jounas sinna. No Jagganu semmes: pahr aigahjejem us jittu semmi. No Pehterburgas: pahr neisnemteem winnestem. No Kewnas: pahr pahriktas trublummu.

Widsemneekem. Par dšimtu mahju pierfchana. Slohtu andelmanni. Peeliktumâ. Burwe. Poghda gabbalinfch un akmena ogles dohd sinnu par zihwetu — un pasauls wezzumu. Smeektu fahstinfch.

Geffhemmes sinna.

No Ribgas. Ribgas Latweefchu beedriba tai 19tâ Februar noturreja sawus pirmohs gadda-swehftus.

No Ribgas. Widsemmes gubernijas awifes pafclubbina, ka no dakteru teefas Widsemmes gubernator lungam 12tâ Februar ta sinna laista, ka Widsemme, Behfu kreise, Ohdes muischâ storp 50 leel-lohpeem effoht attal ta pehrna lohpu-febrga iszehlfefhs un lohpi jau ar to febrgu krittufchi; tai paschâ deenâ Ribgas bruggu-teefa to sinna dewufe, ka Jaun-Bebru muischâ arri ta patte febrga iszehlfefhs un tur ar to jau effoht krittufchas 2 gohwis, 2 strgi un 2 jubkas. Waldifchana tuhlin irr gabdajufe, to, kas eefpehjams, darriht, lai fehi febrga neisplattahs.

No Pehterburgas. Pehterburgâ taggad noturreta jubras karrateefa pahr teem ta pehrnâ gaddâ pohstâ gabjufcha karrateefa „Aleksander Newski“ waddoneem. Pehz ismellefchanas tilka par wainigeem atrafsti: tas wize-admiralis, general-adjutants

Poffiet, tabehl, ka nebijis deesgan usmannigs, — zaur to tas fuggis pohstâ gabjis, un fehi neusman-nifchana bijufe tahda, ka wiasch pee kurses (fugga-zetta) mainifchanas tai 12tâ September 1868, bes ka lahbs ihpats eemeflis us to buhtu bijis, strau-mes deht lassmannu liffumus webrâ nelizzis un augstas jubras deht naw pawehlejis jubras dšif-tumu mehroht; tas fliegel-adjutants Krâmer arri tahdas paschas wainas deht un ka wiasch admira-lam naw atgahdinajis, pee kurses mainifchinas jubras dšifkumu mehroht; tas stabskaptains Schochlow arri tahs paschas wainas deht un ka tas appatschas ruhme notahpis, nenogaibidams, kas us to ugguns-schmi tiks darrihts. Wisseem tas noseegums tilka no tee-fas puffed peemehrohts ar to weeglako mehru, un pehz jubras karrateefa-liffumeem tã spreests: wize-admi-rali Poffiet zaur deenas-pawehlefanu norahht, Krâ-meri us mehnesi apzeezitinahht walts-istabâ un to stabskaptainu Schochlow us diwahm neddetahm ap-zeezitinahht. Bet to leitnautu Lowihki, kas wainigs pee ta, ka sawu peenahfam nepeepildijis, buhs zaur teefu strahpiht tã, kã wianna preefschneeki to par waijadšigu atraddihs.

No Pinnu semmes. Us kauschu-floblu aug-staka inspektora luhgfchanu Pinnu semmes senats is-wehlejis turreht floblmeisteru fapulzefchanahs. Schinni fapulzefchanâ brihw fanahht neween floblmeisterem un floblmeisterenehm, bet arri zitteem floblu drau-germ. Preefsch tã klahht waijadšigahm tehrefchanahm un preefsch zetta-naudahm tahdeem kauschu flobl-meistereem un floblmeisterenehm, kas tablu dšihwo, un kam pascheem naw zetta-naudas, nowehletas 2000 mahrfas Pinnu naudas.

Ahrsemmes sinna.

No Wahzsemmes. Bezza Hannoveres Leh-nina Georga draugi Londonë, Angtu wallodä lif-fuschchi grahmatu driffelht, kam wirfrakfts: „Was irr tas ihstais Wahzsemmes cenaidneeks?“ Ar scho rakstu tee usazina ahrsemmes palihgu us karra prett Pruhscheem. Schi grahmata schinnis deenäs wisseem parlamentes kungeem Englande peesubtita un tee wiffi pahrllezinajuschees, fa schee paschi tehwu semmes nodeweji buhdami, trakkati un negantati strahdajohht pahrl wiffu, kas tahdä wihsë jeb kad fur notizzis.

No Bihnes. Pa telegrafu no Rohmas të atrahfufe ta sinna, fa ne-effohht nekahda eemefla, fa deht pahwests ar Ghtreiku waldischanu warretu cenaidä palift. Grabs Trautmansdorff, kas no Bihnes pee pahwesta subtrihht, effohht basnizas wal-dischanai teizis, fa keisers zeeschi apnehmees pee ta palift, walfts pastahwibas un meera deht, tizzibas leetäs likkumus pahrtaisiht un ir us preelshu të darrihchoht, fur to par waijadfigu usseeschoht. Bet keisers neubht negribboht ar to pahwestam palift cenaidneeks, bet labbä fatizzibä dsihwoht. Kardinalis Antonellis us teem wahrdeem laipnigi atbildejis. Tadeht wihs, fo schinnis leetäs daudsinohht par taunu, effohht tiffai isdohmati melli ween.

No Englandes. Englandes arwises isflub-dina kahdu rakstu, fo kahds no dumpigeem Maoreem Australija (Jaun-Sehlandë) wiinnu pallawneeks, Wihlmore, us Englandeesehem rakstijis un kas deesgan israhda, fa wiinni arr sinn, kas irr tautas teefas un gohds. Winsch raksta: „Es Zuhß fweizinu. Ar scho rakstu Zuhß teefat jautati, kam peederr Englande un kam peederr ta semme, us fo Zuhß nu stahwat? Es Zums to pasazzischi. Debbes un semma tiffe weenä reisë radditi. Weenä deenä tiffa zilweks raddihts, un wiffas zittas raddibas, kas pasaulë atrohdehs, un kad Zuhß tizzat un sinnat, fa Deews wiffu irr raddijis, tad irr labbi, tad mehß schinni leetä lihdsig. Zuhß tiffat par Englandeesehem radditi un Englande tiffa Zuhßu semme nosaufta; mehß effam Maori Jaun-Sehlandë. Tadeht dohmaject, fa stary mums un Zums irr leela starypiba likta, ta pasaulës jubra. Kapeh; Zuhß ne-apdohmajatees, pirms Zuhß sehurp pahrnahzeet? Es negahju wis prohjam no schejenes turp pee Zums. Paleezeet nohst no mannas weetas Zuhßu paschi semme, pasaulës jubras widdü. Gijat prohjam no pilsehtas us zittu weetu. Pazettatees un leezeetees fewi kristiht un famos grehkus nomajgabt. Es Zuhß usazinu ta Kunga wahrda. Deesgan.“

No Englandes. Englande fataisahs us fawahm runnas-deenahm, un kad nu scho deenu eefahkums us paschahm leeldeenahm krihthohht, tad buhschoht leeldeenas pahshinahht, un turpretti waffaras-fwehtkus garrakus fwehtiht. Kahds ministeris jau-

tajis tohs zittus, fo ar teem Sehneesehem darrihchoht, kas us zeetumneeku darbeem noteefati, woi teem neubhshohht to sohdu atweeglinahht? Us to tiffa atbildehts, fa stary teem 49 tahdi zeetumneeki effohht, kas apmalbinati jauneki ween, no kurreem ne-effohht wairs fo bihtees, kad tee fwabbadi tikshohht; bet tee zitti pahrejee 32 effohht ihstee dumpineeki, no fa warroht dohmaht, fa tee sawu negantibu atkal eefahhschoht, — teem waijagohht sawu laiku zeest lihds gallam.

No Franzjos. Franzija leelabs ar sawu Parishes pilsehtu, fa ta effohht dikti jauka, skaisa un wesseliga istaisita, fa effohht jauks mahjoklis pascheem un fweeschineekeem. Arri pahrl to effohht gahdahhts, fa us preelshu laudis të pilsehtä ne të newarroht dumpotees un barrilades taisiht. Shpaschi tas Sehnes gubernators Hausmann, kas scho darbu wardijis, ar to paleelotees un fallohht, fa nu wiinna darbs effohht gallä. Bet zitteem taf ruhpa ta leela nauda, kas pee ta darba un leelahm buhweschahanam tehreta, jo effohht isgahjuse warren leela summa: prohti, 2000 millioni franku! Zitti grihb peerahdiht, fa gandrihs zettorta dalka no schahs leelas naudas effohht nepareisi istehreta un t. pr. Tas jau Parishesneeku ceraddums, kad teem pee-cet naudas truhkums, tad to wainu zits zittam frauw wirfü. Pa schi muhsu laiku Bahbele deesgan skaisa, to warr gan tizzeht, jo kurschs reisneeks gan negrihb Parishi redseht?

No Italijas raksta të: Karra-jausmas të wai-rojahs, fa wairs nespeh; tahß flehpt. Tschiwitta-welkijä teef sakrahtas wiffadas karra-waijadshbas un leelabs, fa wairs ne-effohht tahß tas azzumirklis, kad wihs pee gaismas nahß. Schorihht — të tas sinna rakstijahß fakta, — runnaju ar kahdu kungu, kas dauds pahrl tahdahm leelahm sinn; tas man apleezinaja, kas wihs steidsotees us karu, bet fa beedriba stary Italiju un Franziju, pahrl fo gan dauds runnahhts, wehl ne-effohht notaisita, lai gan dikti publjotees grahsu Menabreju pee ta peedabbuht, lai tas parastahß. Menabrea us to effohht stihwats neka pats kehnihsch; us wiffu teepshahanahß winsch tik atbild, fa Italijai tik derroht widdü palift, tas irr: ne weenaim ne ohtram palihdsch. Wiffa Italiya të grihbhoht; un kad pahrl beedroschanohß runnajoht, tad arween leelaka dalka wehlotees beedribu ar Pruh-siju un ta masaka dalka ar Franziju. Salka, Austrija, jeb Ghtreiku walfts arr' negrihbhoht schahdu fabeedroschanohß prett Pruhscheem.

No Mohmas raksta, fa pahwesta teefas tohs diwus arri us nahwi noteefatus Italeeschus Ajani un Luzzi sehchlojuschas un nahwes-sohda weetä tohs nodewuschas us wiffu muhschu pee zeetumneeku darbeem. Arri zitteem sohds tizzis atweeglinahhts. — Pahwesta flimmibu wiinna apfahrtjee arween luhsojohht flehpt, fazzidami, fa winsch wehl reisahm Deewa wahrduß turroht. Tomehr ta flimmiba

effoht niina deesgan un tad labbaki paleekoht, tad pahr to gahdajoht, ka lai pahwests laudihm parahdaks. Bet zitti leezina, ka pahwesta deenas jau effoht flaititas. — Peeminnam, ka agraf arr reis tahdas pat sinnas pahr pahwesta wahjibu daudsinaja un tomehr nebij wis teesa.

No Spanijas. Spanija, ka jau peeminnehts, taggad Serrano par to pirmo ministeri eezelts, kas pee winneem ais kehina tas leelalais gohds. Schis ministeris Serrano sawu ammatu usnemdams, turrejis tahdu runnu, kas wiffahm partejahm patikkuse. Portugales wezzais kehinsch Ferdinands effoht gan atteizis, ka winsch Spanijas frohni nepeenemtu wis, jo tahds waldineeka frohnis effoht dikti smags. Kad winnam jau tas frohnis par 4 millioneem Portugisu waldihht effoht bijis par smaggu, tad leelas Spanijas semmes frohnis winnu pawiffam nospeestu. Tadeht Spaneescheem bubshoht dikti grubti, tahdu wihru atrast, kas no winneem to waldineeka frohni fanemtu. — Ar to Kubas dumpi eijohht dikti flitti un warroht notikt gan, ka Spanija to pasaude. Effoht arr Spanijas paschas waina, jo ta tur flitti waldijuse, turrenes laudihm nelahdas teesas nedohdama, ka schinnis laifds wajaga un neweenam no winneem pascheem tahdu gohda-ammatu neustizzedama. Tiklai Spaneeschi woen eesehduschees tais treknas weetäs famus wehderus barroht, kas eedshwotajus isfuhfufchi un teem nelahdu taisnibu nedewufchi. Tas dumpis nu effoht tee augki no tahdas warrmahzigas dshwes.

No Portugales. Portugale arri wehl irr tahda semme, kur pilna gaisma wis nespibd. Pebrnaja Nowembera mehnesi tikka kahds Englandes pawassineeks, Dschem Kagnells, kas Dporto pilssehtä dshwo, us 6 gaddeem us koloniju noraidihts, par strahpi, ka winsch tai nosazzitai semmes tizzibai pretti, sawa mahja Deewa wahrdus turrejis pehz protestantu wihses. Teesas to wehl turreja par to weeg-lako strahpi, ko winnam uslikka, til tadeht, ka winsch dikti gohdigi dshwojis un dauds labba darrijis. Un tomehr pehz Englandes un Portugales walstu notaischchanas, Englandscheem effoht brihw, Portugale nekaweteem pehz sawas tizzibas likkumeem dshwoht. Metizzam wis, ka Englande tahdu warrmahjibu pazeetihs.

Zittas jaunus sinnas.

No Iggauu semmes raksta, ka tur zittas apgabbalös atkal kahds mellu praweets laudis fatrazzinajis us to, zittä mallä sawu laimi mehleht. Saimueekt un kalpi nemas nenogaididami sawu usfazzischchanas terminu, taisfotees us zekka. Agraf laudis ihpafchi gahjuschi til no teem widdutscheem, kur bads un truhlums tohs speedis, bet taggad tas aiseeschchanas drudsis laudihm usgahjis tais draudses, kur Deews wiffu labbi padewis. Us pamahzischchanam un padohmu tee nemas neklausfotees un pa-

wiffam neissfalkoht, us kurren' tee dohmajoht aiseet. Weenä widdü taf tas isnahzis flaijumä, ka winni taisfotees aiseet us — Kamtschatku! Nefenn kahds atlaists matrohsis effoht pahrtahzis un saweem brakteem stahstrijis, kahda jauka un augliga semme ta Kamtschatka effoht. — Tas atkal flaidri parahda, kahda nelaiime ta, kad laudihm skoblas naw, kur tee warr mahzitees pasauli pasiht. Kurschs skoblas sehns gan nesinn, ka Kamtschatka, kas wehl ais aufstahs Sibirijas atrohdahs, irr ta aufstaka un talabb' arr ta neaugligaka semme muhsu Keisera walste? — Pahr teem nabbageem jau zekka isgahjuscheem Iggauneem Pehterburgas awises raksta, ka nupat atkal kahdi 80 zilweki — 35 peeaugufchi, 40 sehni un behrni — tikfufchi no Pehterburgas us tehwisfchu atpakkat fuhitti. Astoni wesumi preeksch teem bijufchi nohmali un masa zekka naudina teem dohta. Bijis tohti behdigi to wiffu redseht: ta ismiffuse raudaschana un elsofchana katram fahpigi dubruschsch firdi; jo teem nabbadsineem nu bij redsams, ka wiffa winnu eedohmata jauka zerriba effoht wehja. Neweens sweschineeks to redsedams, newarrejis palikt bes affarahm. Pats tas polizejas offizeers, kas winneem par waddonu lihds dohts, raudajis gaufchi. Pehterburga wairs newarrejufchi tohs paturreht, jo tahdas ruhmes peetruhjis. Starp teem, kas Stieglizza fabriki eekohrteleti, plohsfotees neganta tihpus fehrga, zaur ko ikdeenas no scheem reisneekem, ihpafchi behrni, dauds mirstoht. Ja nu schohs laudis arr buhtu tur eekohrtelefufchi, tad, sinnams, fehrga paliktu jo niina.

No Pehterburgas raksta, ka wairaf neka 160 winnesti no 1mas usdewu leeneschchanas wehl ne-effoht no walsts bankas isnemti un starp scheem winneestem tee leelakee effoht schee:

Ser. №	Biff. №	Winneste rubl.
2,977	16	40,000
3,914	33	5,000
4,053	43	8,000
6,158	14	1,000
8,036	35	1,000
8,472	32	1,000
9,552	21	1,000
11,627	1	8,000
12,547	10	5,000
13,845	25	1,000
16,809	14	5,000
18,871	30	1,000
18,975	42	1,000
19,589	1	8,000

No Rownas raksta, ka winnas gubernija truhlums pee laudihm paleekoht jo deenas leelaks. No ta issefotees flimmibas, zaur ko laudis pulkeem mirstoht. Pahr wiffem leelaks tas pohsts effoht pee Schihdeem. Us palihdsibu usazinadam, gubernijas waldineeks fakka, ka ta flitta isdewiba pa teem pagahjuscheem diweem gaddeem padarrijuse to leelu

dabrdribu, fa wiffa andele un pelaa taggad meera stahwoht. Daudf Schihdu familijas effoht bes mais, bes apgehrba un bes pajumta. Komnas tarri-gatee Schihdi effoht eezehlfuschi komiteju, kas lai gabda, ka teem nabbageem warretu palihdseht. Pascha pirma fehdeschanâ tee beedri falikkuschi 700 rubtus, — zitti baggatee Schihdi apnehmufchees fawu daktu pa mehnescheem doht un daschâs pilsehtas daktâs eetaifijufchi fehkus, kur pa wolti nabbagus paehdina. Schahdu usturramu nabbagu jau effoht 2000. Zitti Schihdi no Pehterburgas 6000 rubtus preefsch teem nabbageem atfuhthijufchi.

Jaunafahs sinas.

No Florenzes. 15. (27.) Februar Italiya un Austriya notaiifijufchas tahdu kontraktu, fa weena ohtra isdohs behgtus, kas no weenas semmes ohtra eebegs.

No Londones. Portugales waldifchana nofpreeduse, wehrgubufchana nozelt fawâs kolonijas.

No Konstantinopelas. Sultans lizzis pateiktees zittahm Giropas waldifchanahm par to, fa tahs tai stribdinâ ar Greeku semmi ta isturrejufchahs, ka waijadsejis

No Numanijas. Waldifchana taggad ismeklejoht tohs zilwefus, kas faunâ prahâ pahr Numaniju fittas wallodas islaidufchi un kas pehz Mazzina padohma laudis kuhdijohht us dumpi.

No Australijas. Waldifchanai isdohdotees Jaunsehlandê dumpineekus labbi uswarreht un ta rahdotees, fa dumpis drihs pawiffam bubfchoht pabeigts.

No Melburnes. Australija, raksta, fa tur effoht leels faufums, bet pfaufchana tomehr labba. Barribas trufkuma deht daudf lohpi eijohht pohstâ.

Widsemneekem.

(Stat. Nr. 7.)

Tu nu flaidri rahdijahs drihs spehâ eijohht, fo jau daschi zilwefu draugi bij wehlejufchees. Tas floufoss jeb augtas gudribas dalters Garlieb Merkel jau daschus rakstus bij islaidis klaijumâ, kas to dsimt'bubfchanu, ka wezzu tumfchu laiku eeraddumu un zilwezibas lahstu israhdiya, kas muhsu laikos katram apgaismotam zilwefam par reebfchanu un breefmigu usflattu ween effoht un wairs nebuht nederroht. Arri no pascheem muischneekem ideenas wairaf raddahs tahdu, kam tapat firds to wezzu nebubfchanu newarreja paneht un Widsemmei toreis bij par general-superdentu Sonntag, kas fawos landaga-speddikos dsimt'kungeem spehziigi pee firds lifka, to wezzu bubfchanu weenreis atmetst un fa-weem semneekem pilnigas zilwezibas teefas doht.

Beeminnetta kommissione tad nu isstrahdaja to pirmo Widsemmes semneeku liffumu grammatu, fo Keisers Aleksanders I. 20ta Februar 1804 apstiprinaja un kas tad arri tifka isdrikketa latwifkâ walloda. Schin-nis liffumos nu wifs flaidri tifka nofazzihst, pahr winnu klaufibahm un dohschanahm un pahr winnu peederrumeem. Tifka arri nofazzitas winnu teefas, starp furrahm patte pirma bij walfts- jeb pagasta-teefa, kam wifsmasaf waijadseja buht trihs teefas-wihri: weenu iswehleja dsimt'kungs, fainneeki ohtru

un kalpi trescho. Trihs teefas tifka nofazzitas, kur semneeki fawus kungus warreja apfuhdseht, prohti, pirma bij draudses-teefa, kam muischneeks par preefschfehdetaju un trihs semneeki par peefehdetajeem; ohtra semmes-teefa, kur arri diwi semneeki lai fehfeh un trescha ta hosgericht-teefa.

Schi pirma liffumu grammatu no 1804 gadda bij eedallita 4 wirsdakkas: 1) Pahr semneekem pascheem; 2) pahr to, kas semneekem pascheem ihpafchi peederr; 3) pahr semneeku klaufifchanahm un dohschanahm; 4) pahr semneeku teefas leetahm. Tad tur wehl irr „Instrukzione preefsch tahm Rewifionnes Kommissionehm, jeb isdarrifchanas beedribahm, tas irr: sinas un pawehleschanas preefsch kungeem, kas ees apfahrt pa wiffahm Widsemmes muischahm, tahs jaunâs ruffu- jeb wakfas grammatas eetaifihht un eezelt.“ — Pee fcheem liffumeem 1809ta gadda wehl tifka isdohht „Peelikti jauni liffumi par isklaidroschanu un plaschatu isstahstifchanu teem liffumeem no 1804ta gadda.“ Scho peeliffumu augstais Keisers Aleksanders I. tai 28ta Februar 1809 apstiprinajis.

Sinnams, fa ar fcheem liffumeem Latweefchi nebij no dsimt'bubfchanas atwabbinati, bet ar to jau bij dikti leels fohlis us preefschu sperts; jo nu teem winnu teefas un dohschanas ar taisnu mebru nomehrotas un nofwertas un fungi newarreja wairs pehz fawas patifchanas tohs speest, jeb tohs fohdihht un t. pr. Schehliga Keisera padohms bij, tahdâ wihse Widsemneekus us brihwefstibu fataifihht un arween ar jaunahm pawehleschanahm un eeriktesganahm tohs galla mehrkim tuwal peewest; un Winfeh to fawu nodohmu waddija ar stipru rohku, — lai gan Winnam bij raises deesgan ar walftibas-eenaidsneekem, jo tais gaddos Franzijas keisers Napoleons I. wiffu pafauli fajauza un wiffur nemeeru darrija. —

Iggauunu semmei peederr tas gohds, fa winnas leelfungi paschi pirmee fawus dsimt'laudis palaida brihwus un teem brihwklauschu liffumus dewa, fo augstais Kungs un Keisers, tehwischi preezadamees 23schâ Mai 1816 apstiprinaja un kas 8ta Janwar 1817 ar leelu gohdu tifka pasluddinati. Pakkat Iggauuneem, Kurssemneeki dabbuja fawu brihwibu un to patš augstais Keisers, tobrihd' Selgawâ bubdams, 30ta August 1818 te fawu wahrda-beenu fwinneedams, Kurssemmes semneekem pasluddinajis, — pahr fo arri daudf un plaschi warretu rakstihht, — bet fchoreis effam apnehmufchees tifkai pahr Widsemmes brihwlaischanu runnahht.

Ka tas, kas libds schim Widsemmes semneekem par labbu strahdahs, tifkai fataififchanahs ween bija us ihsto pilnibu, to jau ifkatris pilnigi fapratte un tas, fa Iggauunu semme un Kurssemme ar to darbu bij pasteigufchahs, gan arri iszehlahs no fchahs paschas usmuddinafchanas. Tadeht nu, kad Ig-

gaunu semmê un Kursemmê brihwiba bij paslud-
dinata, wiffas azzis lubtojahs us Widsemmi, ko ta
uu darrifchoht. Sinnams, ka Widsemmes leellungi
arr nestahweja meerâ, bet faruus padohmus zaur
driffeteem raksteem un awisehm laida klaijumâ. Wifs-
pirms Sahmu-salla, Mihgas, Lehrpatas un Pebr-
nawas pilsfchtas lubdja, lai winnahm wehloht fa-
weem semneekem brihwibu dahwinahht. Bet kad nu
zaur tahbu dallitu buhschanu tillai fajufschana ween
warreja iszeltées, tad ta laifa teizamais general-gu-
bernators Marki Paulutschi Juni mehnesi 1818
fasauza Widsemmes leellungus kohpâ us landagu
un teem nosubhija leelu garru gramatu, fur bij
rakstibts, ka jau dauds zeenijami ritterschafes beedri
pa awisehm fawu padohmu effoht sinnamu darriju-
fchi, ka wajadsetu darriht pehz tahs preekschihmes,
kâ Eggauu semme un Kursemme darrijuse ar fa-
weem semneekem; jo schinnis laifôs tas wairs ne-
rahbotees derrigi, ka semneeks paleekoht kâ peefeets
pee weena un ta pascha semmes gabbala un t. pr.
— 27tâ Juni general-gubernators pats atnahza us
landagu un pats tohs landaga lungus usrunnaja tâ:
„Augstizeenijami ritterschafes lungi! Suhhs jin-
nat, ko es augsta Keisera wahrda us Sums runna-
jis, ko es kâ Suhfu brahlis esmu teizis un us ko
Sums fawu padohmu dewis. Diwas kaiminu gu-
bernijas irr isfazijufschas to leelu wahrdu, ar ko
tahs semneeku fahrtu aplaimojnschas. Taggad pa-
faule lubtojahs us to, ko Suhhs schinnu landagâ
nospreediseet.

Woi tee feschu gaddu publiai, ar ko esmu dar-
bojees Suhfu ustizzibu eemantoht, arr augtus neffu-
fchi, to schi deena israhdihs. Sa Suhhs fawu us-
tizzibu man rahdiseet, tad ta man buhs ta leelaka
alga par mannu publiau. Bet ja tâ nebuhs, tad
man schi manna weeta nebuht wairs nebuhs
mihla. — Nepahrsteidsatees wis ar fawu nospre-
edumu, — pahrdohmajeet labbi schahs leetas wehr-
tibu un kas pehz no tahs iszelsees, — apdohma-
jeet labbi, augstizeenijami lungi un brahfi, ka tai
azzu-mirkli israhdisees, woi es pehz farwas weh-
leschanahs Sums par labbu warreschu strahdabt, jeb
woi Suhhs man to nenoweheleseet wis.“

Schi runna pasteidsa to azzu-mirkli, kas us wif-
feem nahfameem laikeem leelas leetas isdarrija. Sir-
dis fajillufchi un weenprahhtigi wiffi ritterschaf-
tes lungi tuhlin nospreeda: semneekus brihwus pa-
laist un peenemt tohs liffumus, kas jau Eggauu
semmê un Kursemmê pee brihwolaischanas eewesti,
un ko til tur pahrtaihschoht, fur tas buhs waija-
dsigs. Us to tad landmarschalla lungs general-gu-
bernatoram atbildu dewa tâ:

„Augstizeenijams lungs Marki!

Pataujeet mannim, ka es tas runnatajs preeksch
Widsemmes ritterschafes buhdams, ko wiffu wahrda
Sums firsnigu pateizibu warru fazziht par Suhfu
labbu prahtu, ko nupat farwâ runnâ mums effect

parahdijufchi. Jau pa feschem gaddeem Suhhs mums
muischneekem fawu labprahtibu flaidri effoht israh-
dijufchi, tâ, ka tas buhtu leels grehks, kad mehhs tag-
gad negribbetu tizzeht, ka Suhhs schinni brihdi, kad
mehhs pehz augsta Keisera wehleschanas gribbam dar-
riht, — labpraht un no firds muhs nepalkaufiseet,
muhfu lubgschanas schehliga Keisera trohna preef-
schâ nest, lai Winisch muhsu nospreedumu apstiprina.
— Lubhsam, augstizeenigs lungs, ka Suhhs pee schahs
darrifchanas muhsu augstam Keiseram israhditu muhsu
pateesigu un neschaubigu ustizzibu un padewibu un
turklaht Winnam apleezinatu, ka Winna wiffuma-
sako wehleschanahs mehhs usnemmam kâ paweh-
leschanu, flaidri buhdami pahrllezinati, ka muhsu
augstais Keisers weenadi us to dsennahs un ruhpe-
jahs, fawu tautu labklahschanu dibbinahht un tai
paleekamu spehku doht.“

Tas nu bija tas eefahkums. Bet tad arri wiff
ar milfu sohleem us preekschu gahja. Widsemmes
ritterschafte 5tâ Juli tai paschâ gaddâ general-gu-
bernatoram fuhthja gramatu, fur ta no jauna ap-
leezina, ka pehz augsta Keisera tehwischka prahta,
pehz teem 1804 un 1809 dohteem fataifischanahs
liffumeem, winni taggad dohschoht zittus, kas sem-
neekus paschus no dsimt'buhschanas atfwabbina. Ta-
deht winni zaur farweem fuhthiteem weetneekem, to
landrahtu un brunneneeku v. Richter, landmarschalli
uu brunneneeku baron v. Schulz un kreismarschalli
von Sievers, augstizeenigam gubernatoram nosuhthoht
tahs farastitas jaunu liffumu punkttes preeksch fa-
weem semneekem, wehledamees, ka augstais Kungs
un Keisers tohs par derrigeem atsihtu un farwas
wifsaugstakas apstiprinaschanas wehrtes turretu un
tâ prohjam.

Tais liffumôs ritterschafte pagebreja wiffas tahs
paschas teefas un wakkas, kahdas Eggauu semmes
un Kursemmes muischneekem winnu semneeku lil-
lumôs noweletas un turklaht, ka grunte un semme
pilnigi winneem buhs peederreht par pilnigu ihpa-
schumu un ka winneem ar teem no dsimt'buhscha-
nas atlaissteem semneekem nekahda zitta darrifchana
nebuhs buht, ka tillai kas eeffch abbeju norunnahm
pastahw un kas us liffumeem dibbinatas. Lai tiftu
nosfazzihts, ka tuhlin, kad semneeki brihw laisti,
arri gruntskungeem tiftu atnemta ta atbildeschana
par semneekem aisdohhtu leenejumu, par galwas-
naudu, magasihni un wiffahm semneeku trohna
klaufibahm, — tâpat kâ tais wifsaugstaki apstip-
rinatôs Eggauu liffumôs. Ka tiftu nosfazzihts,
ka pehz semneeku brihwolaischanas winnu nodoh-
schanas, kas augstam Krohnm jadhd, netiftu us-
littas leelakas pahr tahm, ko no Kreewu muisch-
neeku dsimtem laudihm nemm; un ka tiftu arri tas
nowehlehts, ka tahds brihwlaifts semneeks, kas few
nekustamu mantu eemanto, buhtu atfwabbinahhts no
poschlinahm un stempelnaudahm tâpat pee pirkfchanas-
kâ arri pee rentes-kontraktehm.

Ka general-gubernators ar preeku scho Widsemmes muischneeku wehlefschanohs peepildija un augstam Keiseram to wiffu tā preekschā lifka, to katris lehti tizzehs.

Meij ilgi, tad jau no augsta Keisera atnahza grahmata pee general-gubernatora, kur Keisers winaam tā bij rakstijis:

Marki Filipp Dffipowitsch!

Ta augstizeenijama Widsemmes ritterschaste irr jau daudfreis parahdijuse, ka winna pahr wiffu labbu buhschanu un labklahfschanu tiklufchi ruhpejahs un Es to ihpafchi arween esmu wehrā lizzis. Taggad Fuhs Man ar grahmata no 7ta Juli f. g. N 537 rakstijuschi sinnu, kas israhda, ka ta ritterschaste atkal par jaunu israhdijuse sawu uszihtibu, ka ta weenprahrtigi nospreeduse, teem winneem peederrigeem semneekem zilwezigu brihwibu doht ar tabdahn paschahm sinnahm, ka tais no Mannis apstiprinatōs semneeku likkumōs preeksch Jggauu semmes un Kurssemmes irr nosazzitas, til daudj ween pahrtaihdami, ka pee winneem tas wajadstas. Tadeht Man leels preeks, tai ritterschastei to fazzibt, ka ar to esmu pilnā meerā un ka Man tā patihf.

Un tad Man ta no Rihgas, Lehrpatas un Pehrnamas pilsehtahm winnu pilsehtas muischu deht dohta seeziba til pat wehrta israhdahs, tad Es apstiprinu to kommissioni, kas irr cezelta us to, lai tohs jaunohs Widsemmes semneeku likkumus faraksta un kas Rihgā scho darbu strahdahs. Es arr pilnigi ustizzohs, ka ta kommissione, kurru preekschschedetajs no ritterschastes pulka wehlejahs, kur weenam beedram wajag buht no Krohna muischu sinnatneekem un weenam no pilsehtu pusses preeksch winnu muischahm, — ka schi kommissione dshisees neween to winnat usdohtu darbu drihs gallā west, bet to tā fekneht, ka ar to semneeku labklahfschana paleek pastahwigi dibbinata un ar to to muischneeku zilweziga un gohda pilna nodohma pilnigi buhtu isdarrita. Tohs no schahs kommissiones farakstius likkumus preeksch semneekem Sums wajaga teem us to kohpā fa-azinateem muischneekem peesubhtit, lai tee tohs papreeksch pahrlubto un nosakka, wei winni tohs peenemm; bet tad schohs likkumus, tad sawu padohmu teem effat peelikkufchi, atfubteet Man us apstiprinahchanu. Kad Fuhs Man arri sinnojat, ka Sahmu fallas muischneeki luhgufchi, lai teem wehloht nahkoschā muischneeku sapulzeschanā arri pahr to paschu leetu farunnatees, tad Es atwehlu, ka lai weens subhtits no scho muischneeku pusses pee tabs taggadejas jaunu semneeku likkumu farakstischanas arri weetu dabbu un to waku pee wiffahm norunnahchanahm libds runnabt, ka arri pahr to nospreest, ka tee Rihgā farakstiti likkumi arri preeksch Sahmu fallas semneekem warretu derreht.

Paleeku us Sums labprahrtigs.

Appatsch pirneem schahs grahmatas ralsteem patš augstais Keisers ar sawu rohtu rakstijis:

Barskoje-Selā, 13ta Juli 1818. Aleksanders.

(lis preekschu weht.)

Par dšintu mahju pirkšchanu.

No 1. Juli 1868 libds 1. Janwar 1869.

Pahrdewejs:	Muischa:	Zit dalderu:	Zit matšahs:	
Maidell	Sindimois	97 d.	473 gr.	16,443 rub.
Moller	Karraski	18 "	82 "	3,400 "
Dettingen	Kurremamois	53 "	82 "	5,930 "
Moll e	Jocumois	92 "	220 "	14,375 "
Wolff	Uewit	76 "	10 "	9,490 "
Mellu	Bäkinmeis	187 "	288 "	38,000 "
Maidell	Löwisimois	17 "	67 "	2,450 "
Vietinghoff	Walgeju	42 "	14 "	5,706 "
Wessig	Namel muischa	63 "	59 "	7,600 "
Berens	Bersann	309 "	712 "	38,101 "
Simers	Karu muischa	34 "	86 "	5,250 "
Grote	Mahspils	54 "	92 "	8,015 "
Schröder	Burtneef	495 "	607 "	83,578 "
Glasenapp	Rogesimois	59 "	171 "	7,200 "
Schröder	Rutshurgu	229 "	438 "	42,550 "
Schröder	Sabbrenz	284 "	516 "	50,890 "
Lanting	Rimmer muischa	357 "	681 "	72,099 "
London	Sou e muischa	152 "	149 "	25,100 "
Gzarsky	Balkes muischa	39 "	62 "	6,697 "
Grote	Mahspils	224 "	547 "	32,827 "
Krüener	Cher muischa	293 "	601 "	36,866 "
Blankenhagen	Weizmann m.	112 "	337 "	17,185 "
Ballah	Böggewestemois	724 "	1218 "	103,346 "
Arup	Dhnele muischa	381 "	853 "	63,656 "
Noienberg	Batnu muischa	157 "	375 "	22,022 "
Roht	Lil meis	42 "	10 "	4,500 "
Brasch	Wahja	291 "	276 "	44,086 "
Wohland	Ajakar	262 "	437 "	44,389 "
Staklberg	Aluzliwui	10 "	" "	1,615 "
Wahl	Wjst e	191 "	354 "	33,152 "
Bandan	Smiltene	1132 "	1894 "	190,851 "
Sausen	Ummelimois	456 "	825 "	79,063 "
Stryl	Pollimois	279 "	387 "	57,680 "
Mensenkampff	Kohnu muischa	845 "	1201 "	126,440 "
Siemers	Braulene	213 "	399 "	31,774 "
Schröder	Ungurpi s	119 "	178 "	19,765 "
Blankenhagen	Schröder	95 "	213 "	15,650 "
Lilienfeldt	Tepele	192 "	352 "	36,533 "
Wolff	Weis Luban	33 "	52 "	5,300 "
Mensenkampff	Dihkera muischa	453 "	837 "	69,140 "
Wessig	Namel muischa	34 "	57 "	4,320 "
Heimersen	Uns Woidomois	151 "	330 "	30,150 "
Stryl	Berlimois	421 "	764 "	80,504 "
Bosc	Wafine Anzmois	539 "	1450 "	85,192 "
Brümmer	Dhdes muischa	230 "	320 "	36,460 "
Bander	Leepas muischa	212 "	415 "	27,986 "
Mensenkampff	Farwasto	1173 "	2720 "	205,307 "
Boch	Lodimois	360 "	833 "	70,300 "
Zur Mähfen	Sur Rongota	95 "	112 "	10,650 "
Hauenfeld	Leila muischa	28 "	42 "	2,880 "

12,395 d. 23,189 gr. 2,032,473 rub.
12,652 d. 59 gr.

Dalderis zaur zaurim rehkinajoht maksa 160 rubk. fudr. — Tee wifseelakee pahrdewumi irr:

- 1) Tarwato, Tarwasto draudje, Willandes aprinki 1173 d. 2720 gr.
- 2) Smiltene, Smiltenes dr., Baltas apr. 1132 " 1894 "
- 3) Kohnu muischa, Rubjenes dr., Balmeras apr. 845 " 1201 "
- 4) Böggewestemois, Gimes dr., Pehnamas apr. 724 " 1218 "
- 5) Burtneef, Burtneefes dr., Balmeeres apr. 495 " 607 "
- 6) Ummelimois, Gimes dr., Pehnamas apr. 456 " 825 "
- 7) Dihkera muischa, Rubjenes dr., Rihgas apr. 453 " 837 "
- 8) Berlimois, Willandes dr., Willandes apr. 421 " 764 "

No scheem 8 milsu pahrdewumeem riftigi pufse, prohti 4, notikkufchi tanni Widsemmes dalkā, kur Jggauu dshiwu un tāpat atkal 4 tanni Widsemmes dalkā, kur Latweeschi dshiwu.

1. Ugrat, kalposchanas laikā, warren daudj darbaspehka subda. To kam no ta labbums tikka, ka darbineekam no tahtas mahjas bij jabrauz? Kad wiffus tohs zehleemus faskaita kohpā, kas tā subda, tad warren leels pulks pasaudetu deenu isnahs.

Wehl kalposchanas laikā zaur flinkofchanu daudj laikā eekritta tā tā uheni. Saimneekam weena

alga bija, wai kalps muišas gaitā freetni jeb kuhtri strahdaja un stabrasts arri weenumehr katram gaitineefam newarreja klat stahweht. Taggad ſchi leeta gluſchi zittada paliffuſi. Saimneeks kalpu uſ muiſchu wairs neraida. Kalps weenumehr ſemm ſaimneeka azzim ſtrahda. Kuhtru kalpu ſaimneeks nepaturr' un labbaſ' muddigam ſtrahdneefam leelaku lohni maſſa, ne kà kuhtram maſaku lohni. Un ſaimneeks tà darridams gudri un pareiſi darra.

Kad nu agral' leels pulks darba-ſpehka ſubda, tad buhtu jadohma, ka taggad, pee nozeltas kalpoſchanas, dauds darba-ſpehkam waijadsetu atlikt.

Un atkal, ja dauds darba-ſpehka atlittu, tad dauds Widſemneekem no Widſemmes waijadsetu iſeet ahrà, zittur peſnas un maiſi mekſeht.

Bif tad nu dwehſetu iſgabjuſchi uſ nahburgu Kreemu gubbernahm? No 1858—1860 zaur zaurim rehſinajoht, par gaddu 146 wihreeſchi aiſgabjuſchi. No 1861—1863 131 wihreeſchi. No 1864—1866 287 wihreeſchi. 1867 185 wihreeſchi.

Tad nu ittin maſ kauſchu irr aiſgabjuſchi. No ta drohſchi warram ſpreest, ka Widſemmè freetnam darbineefam wehl netruhſt ne maiſes, ne peſnas. So zittadi wairak kauſchu no Widſemmes buhtu ſchlihrufchees.

Zaur zaurim rehſinajoht weens puiſis par gaddu, kad uſturu lohnei peerehſinajam klat, Widſemmè dabbu 85 rubt., pahrineeks 106 rubt. 89 kap. Tas irr druſku wairak kà pahrineeks dabbu Bruhſchòs, prohti 105 dalderi 25 ſudraba graſchus. Kad to naudu pahrehſinajam rudſòs, tad Bruhſchu pahrineeks dabbu 47 puhruſ, Widſemmes pahrineeks 53 puhruſ.

Belgià weens pahrineeks 1855 zaur zaurim rehſinajoht dabbuja 81 rubt. 35 kap.

Tad nu Widſemme kalpu lohneſchanas pehz ar zittahm ſemmehm beſ bailehm warr lihdsinatees. Un ka dauds zilweku no Widſemmes aiſees, par to naw nekahdas bailes.

Sinnams, un to ſchinnis lappàs jau eſmu teizis, kad wiſſa Widſemmes zeematu ſemme buhs pahrdohhta, tad tahdi, kaſ gribbehs mahju pirkt, tahtal' ſneegſees. Un tas buhs labbi. Arri tas irr gauſchi labbi, ka Maſkawas gubernà jau Latweeſchi rohdahs. Kaſ uſ preeſchu tur aiſees, tas brahtus un padohma dewejus jau atraddihs preeſchà, atraddihs preeſchà ſtohlmeiſteru un uſ preeſchu warrbuht arri mahzitaju, kaſ taggad ſinnams tur wehl naw.

2. No ta, ka puſggadda laikà Widſemmè par wairak ne kà 2 millijoneem rubt. zeematu ſemmes pahrdohths, — no ta jau warr atſfahrſt, ka Latweeſchu tauta ſteepjahs. To paſchu arri no ta warr manniht, ka paggaſta lahdes 1849 tiſ ween 199,583 rubt. 41½ kap. bija, bet 1867 997,928 rubt. 56 kap., tà, ka 1849 uſ katru dwehſeli 75 kap., bet 1867 uſ katru 3 rubt. 40 kap. nahſ.

1849 Widſemmes magasiñes bija 585,329 ſchetwertu labbibas, 1865 679,939 ſchetwertu.

Turklat Widſemmes paggaſti warreja nomakſaht frohna parradu. Wiini taunis badda gaddòs 1845—1847 labbibas pirſchanas deht 1,315,591 rubt. no frohna bij aiſnehmufchi, to lihds augteem riſtigi nomakſajuſchi un prohti 1,641,371 rubtus.

3. Ka zeematu pirzeem labbi iſdohdahs, to no ta warr redſeht, ka lihds ſchim tiſ ween diwi bankrutte krittufchi. Weens no ſcheem abbeem zeemateem 1866 par 5496 rubt. tiſka pahrdohths, bet okzijone par ſcho paſchu zeematu 1868 tiſka maſati 6435 rubt. Dhtrs zeemats 1862 par 2270 rubt. bij pirktis un 1867 okzijone par 6210 rubt. tiſka pahrdohths. Ka ſchee bankrutti notikufchi, pee ta ne ta ſemme wainiga, bet tee gruntineeki. To drohſchi no ta warr ſpreest, ka abbi zeemati tiſ dahrgi okzijone maſati tiſkufchi.

Pirmais zeemats 1866 tiſka pahrdohths 157 rubt. dalderi un 1868 183 rubtus dalderi. Dhtrs zeemats 1862 tiſka pahrdohths 103 rubt. dalderi un 1867 okzijone 282 rubt. dalderi.

Paſchi zeematu pirzeji arri beſ okzijona ſawas mahjas pahrdewufchi. Ja ſchohs ohtrfahrt pahrdewumus ſaſſaita lohpa, tad iſnahſ 2360 dalb. 23 gr. Pee pirmas pahrdohſchanas ſchee dalderi maſajuſchi 270,866 rubt. Scho naudu tee muiſchneeki dabjuſchi.

Pee ohtras pahrdohſchanas tee paſchee dalderi irr maſajuſchi 340,889 rubt. Scho naudu tee gruntineeki dabjuſchi.

Par daldereem rehſinajoht, pirmee pirzeji zaur zaurim rehſinajoht 114 rubt. dalderi maſajuſchi, bet pee ohtrfahrt pahrdohſchanas 144 rubt. faſnehmufchi.

Kad to wiſſu labbi ewehro, tad gan drohſchi warr fazziht: neweens pirzejs lihds ſchim ſewim par ſlahdi wehl naw pirzis, ir tee diwi ne, kaſ bankrutte krittufchi.

Slohtu andelmanni.

Sahnis. Salki jel brahl', Behter, kà tas nahkajs, ka tu ſawas flohtas tiſ lehti pahrdohd? Es jau arr tohs ſarrus no meſcha ſohgu, bet tal tiſ lehti newarru un newarru doht.

Behteris. Es buhtu nerris, ſarrus ſagt, kur meſcha-ſargs nahſ us kalla! Kaſ man tad nekaiſch, gattawas flohtas zitteem noſagt! Woi tad newarr lehti pahrdohd?

Sahnis. Tà, tà! nu ſaprohtu. Ta irr pawiſſam zitta leeta.

Atbildedams redakteurs A. Leitan.

Burwe.

(Stat. Nr. 7.)

Behz kahda brihtina Anna atbildeja:

„Mihkais tehtin, Suhz bailës un tumšä buhseet pabrskattijuschees; mehs jau Walburgai it ne ko ne-effam kaunu darrijuschchi.“

„Man arri irr azzis, un ko es redseju, to redseju un fianu. Newarru gan atminnetees, zaur ko mehs Walburgu aiskaitinajuschchi, jo libds tam wakkaram gluschi meerigi kà labbi draugi kophä dsihwojahm. Bet warr buht es, wai arri mahte kahdu wahrdu runnajuschchi, lai gan kaunu nedohmadami, par ko raggana fastaitusees un muhsu lauteem to kruffu usfubtijuse.“

„Wai tad no winnas ko wehl no tahdahm leetahm sinna?“ Anna praffija.

„Wai tad ne buht neredst, ka no ta laika kruffa til us muhsu mahjam ween nah?“ tà mahte eefauzahs. „Sinnams, es patte pee tam wainiga; man waijadseja gudrakai buht.“

„Wai Sums waijadseja gudrakai buht, memm?“

„Ja, man; Klausesez, kà man notikka. Dhträ ribtä wiffi behdigi kophä sehdejahm, baschidamees par to, ka nu mums buhs parahdi jataisa, lai warretu dsihwoht un sehllas labbibu pirkt. Us weenreij kas pee durwim peeflapp.“

„Simu ahträ skattitees, kas tur irr. Bet tilko durwis atverru, eeraugu wezzo Walburgu ar smaididamu waigu pee durwim stahwoht; tai pahw wiffu waigu preeks ween atspihdeja. No bailehm wai gandrihs pee semmes pakritt.“

„„Labriht, nahburdseen““ tà wiinna sahka libbinatees. „„Apstattiju Suhzu laukus, Sums kruffa warren leelu skahdi darrijuse. Bet Deews Sums atkal palihdsehs, un zil es warreschu, arri fawas rohkas ne-atrauschu. Man gan arr mas irr, bet to paschu dallisim. Kad muhsu nahburgi wiffi tà darritu, tad Suhz no nohtes warretu glahotees. Debbehs tehws tak arri par Sums apschelosees.““

„Man tee wahrbi kà nasis firdi eeduhrahz, ka dusmu wairs newarreju fawaldih. Es tai fazziju; Eij labbal prohjam un paturri fawu labbumu, no Lewis mehs ne grauda ne nemsem; labbal mehs ar skaidru firdi warram baddu mirt, nekà no Lawas pilnibas istikt, ko kaunais Lewim peefubtijis! To fazzidama aisfittu durwis zeet, un no ta laika muhsu draudsiha pagallam.“

„Wai tad Walburga wairs ne kad ne-atnahza?“ ta Anna praffija.

„Kà nu ne, nahza gan, bet mehs wiinnu ar ween no durwim aisdinnahm, kamehr wairs nenahza. No ta brihtscha Walburga wehl naidigaka palikka un naw ne ar weenu zilweku draudsihà. No wiinna darra, to wiffu darr' paslepsi, tà ka wisseem no winnas ja bihstahs...“

„Al nabhadstite Walburga,“ tà Anna fazzija, „wiinna eefrauzeta, palikkuse bailiga, tapehz, ka zitti no winnas bihstahs, un tahs fleppenibas deht ne weens ar wiinnu draudsihu neturr, jo neweenam ar to negribbahs fatiktees. Bet laudis wiinnai leelu netaisnibu darra...“

„Deews tehws, Deews dehs, Deews swehtais gars!“ tà frustu mesdami wiffi kahjäs lehza, jo sibbens gar lohgu ittin tuwu garram spehra un pehz tam ilgi pehrkons duhza, ka mahja un lohgi ween trihzeja. Wiffi steidsahs pee lohga, un nu negaifs ihsten sahka traktoht. Melnee mahkuti kà pakahruschees kalni pahw Mahrtina mahjahm libbinajahs, sibbens us sibbina atspihdeja, pehrkons til breefmigi ruhza, ka wai debbehs jagahstohs.

Peepeschi gaischa strihpa pee debbehs rahdijahs. Saimneeks usfauza: „Metteetes zeklös un luhdseet Deewu! Nu leela kruffa buhs!“

Wiffi nomettahs zeklös, un tai paschä azzumirkli dsirdeja leelu schwahschanu, kruffa birra ar warrenu trohskni us juinta un eesitta lohgu ruhtes.

„Gluschi tapat kà preeksch diweem gaddeem. Nu mehs atkal ubbagi!“ tà fainneeze waimanaja; un fainneeks eelkeedsahs: „Tu debbesu tehws, wai tad tew ne weena pascha sibbena naw preeksch Walburgas mahjahm? Wai tad mums newainigeem buhs weenadi ween zeest?“

Atkal sibbens atspihdeja, un fainneeze, fahihjusees, no lohga atlehzahs.

Wiinna pee lohga stahwoht eeraudsiha jaunu puifi, kas zekka drehbes gehrbees, us wiinnu skattijahs. Wiinna ahtri eebtahwahs: „Wai mannu deeninu, tas jau Surris!“

Nu atkal palikka tumseh; bet sehhs tumsehums Annei patikka, jo wiinna palikka bahla un farkana; zekki tai drebbeja.

Walburga.

Ap to paschu laiku, kad Anna til tohti nobihjahs, sehdeja tai masajä mahjä wezza seewina ar firmeem matteem. Us galda degga tumseha eljas lampa, kas beesas grahmatas rakstus mas ween apgaismoja.

Ta wezza gan skattahs ar stihwahm azzim us teem wahrdeem, bet nelassa; wiinna klausahs us wehtras laukschanu un pehrkona rihseschanu.

„Nu laudis atkal teiks, ka Walburga to darrijuse,“ tà ta patte ar sewi runnaja; „zilweki dohma, ka wehjsch mannu juntu neplehsch un sibbens pahw mannu mahju nesfraida, Deews to labbal sinn', ka labbu ween fatram wehleju; bet tee man labbu ar kaunu un mihlestibu ar cenaidu atmaks...“

Wezza grahmatu aisfitta un to skappè eelikka.

„Man nepatihl sehinni grahmata, tai swehtä bihselè, lassih. Tur stahw rakstihz; Mihlejeet tohs, kas juhs eenihst! Wiinnai man mihlestibu it kà ar nodedsinateem nascheem no firds isgreesuschchi un

ddis,
nekas
hinni
katti-
leppa
ruga,
dams
win-
ffam
nirkli
kam-

ohd
mu.
Binna

nehz
Bet
pa-
ahm
pr.
imst,
leeta
un
arri
jam,
; tà
wehl

ewz
cha-
sem-
igt?
kad
abri
elna
pr.
hrda
es
ahr-
mes
osch
jeb
tes.
pee
un
tif-
em-
dam
un
fam
iju-
parr
uschhi

manni no farwahm namma durwim fà traffu sunni aisdsinnusch.

„Kad bihbeli usschirru un tur man pawehl, fa eenaidneeku buhs mihleht, tad man ar ween tas Mahrtingsch, mans nahburgs, prahã nahf, un dufmas fastreenahs, fa waldditees newarru. Es jau wiinna ne buht negribbu eenihdeht, bet zittadi darriht arri spehka naw. Wiffi tee fauni wahrdi, kas man jallaufahs, lai buhtu pee tam wainigs kas buhdams, leefahs man, fa no wiinna muttes nahftu, un tẽ arri zits ne weens wainigs naw, fa winsch ween.

„Draudi, pehrkon, zif ween gribbi,“ Walburga pee lohga pee-eedama fazzija. „Katriss pehrkona spehreens un it katris sibbens manni apsubds, un es newarru ne fà aisstahwetees — ne weens us mannas taifnoschanahs neklaufahs. Ar fo esmu apgrehfojusees, fa til grubti jazeesch? Wai par dauds stipri Deewu luhdsu, lai mannus laufus un mannas mahjas pafarga, kad preeksch diweem gaddeem pehrkona gais us mellajeem kappeem usbrucka, fa no tahs bailigas weetas wairs newarreju prohjam tift? Deews mannu luhgshanau toreis paklauffija, bet mannam nahburgam leela stahde jazeesch bij.

„Bet schi luhgshana tiffa man par lahstu paklaufita, jo no ta laifa wiffi manni atstahjuschi, wiffi manni par burwi un ragganu usflatta, laut gan tiffai fawa Surrishã deht luhdsu, lai wiinam pee zitteem palihga naw jamelle kad es nabbaga paleeku.“

Tã runnajohht durwis atwebrahs, un tas garrais puifis, kas jau pee Mahrtinga lohgeem tiffa redsehts, ar abtreem fohsteem steidsahs pee Walburgas.

„Alf mannu deeniau! wai Tu tas effi?“ tã wezza ar drebbedamu balfi eefauzahs un gribbeja tam pretti tezzeht; bet wiinai spehka peetrubka, paliffa ar isplahittahm rohkahm sehdoht. Puifis issteepas rohkas fanehma un nobutschoja, mihtu mahiti pee krukhtim speesdams.

No Walburgas waiga preeks atspihdeja un ta nomannija, fa wehl ne-effoht pa wiffam atstahã.

„Kã man firds no preeka lezz!“ tã mahte fazzija. „Bet kas to warreja dohmahht, fa man schoodeen tahds weesis buhs. Bet tahds Tu jau garfch issteepes! Gandrih ne pasihht newarreju. Kã tad Tew par to laifu gabjis? Warr buht, deesgan flitti! Daschu reis buhs truhkums bijis. No nu darriht? Tu jau finni, dehlia, fa baggata ne-effu, bet zif ween warru, to no firds darru.

„Alf tehtihht, sehdu un plahpaju til ilgi, Tewim gan gribbesees dikti ehst: eeschu tuhlin un laut fo pagahdaschu. Bet dikti effi falihjis, fa ne wihle faufuma naw. Kapehã nahzi pa leetu? warreji taf kahdã passpahrnẽ nostahtees, kamehr pahreet. Wesselibã Tew jataupa — preeksch mannim; kad Tu man nebuhtu, kas tad man wairs atleef?“

„Ne kas par to, memmin, ne weens sibbens man-

nis netrahpija, un to bischfitti lectus jaunam zilwekam wajaga isturreht; ne-effu wis tahds zuffura puifibts, kas flapjumã iskuhst. Nebiju wairs no mahjahm tablu, kad fahka liht, tapehã steidsjohs, zettu drihs nobeigt.“

„Sinnams, lai tiftu drihs pee mahtes! Bet nu Tew ahtri faufas drehbẽs jagchrbjahs. No nu uswilki? Wai gribbi mannus lindraf . . .? Kad tu isstschibbejis, mehle fahf melst, patte neshanu, fo runnaju, tihri it fã galwa buhtu pasudduse. Us behnina tehwa fwahrri stahw, pag, tuhlin nonessifschu. Isgahjuschu waffar wehl Tew bij par leekem, bet taggad stahwehs smukki fã usleeti, ittin labbi effi issteepes.“

Mahte fwahrkus drihs atneffa.

„Nu fã tad Sums memmin, par to laifu gabjis? Suhã jau gluschi wesseli un mudri effect, tã fa wihreem Suhã gaddõs til dauds spehka naw.“

„No nu teiz, Tu jau pats finni, fa tã naw. Kã tad warr wessels buht tahdã muhschã, tahds man — bet nu Tu mahjã, un mans nahburgs, tas Mahrtingsch, lai darra fo gribb, es par wiinuu smeiju ween.“

„Alf Suhã nabbadsite, prohtu gan, par fo fuhdseetes. Winni Sums arri wehl taggad meerã nelaisch.“

„Meerã nelaisch? al kad Tu redsetu, zif es meeriga zauru gaddu. Meddetas pa-eet, fur ne weens ne „labdeen“ nesalka. Meers man irr zauru gaddu.“

„Kahda Sums pitta walloda: Wai tad tahs plufschkechanas wehl naw beiguschahs?“

„Beiguschahs? Ne; laudis manni wehl wairaf wallodãs nehmuhschi, fã pa preekschu. Knauki us eelahm, putni us junta, wiffi man pahremmet, fa effoht burwe. Preeksch mannim wiffas durwis aisflehgtas; man naw ne weena, ar fo warretu parunnatees, un tatschu Deews zilwekam mehli dewis, lai runna; kad zilweks ilgu laifu newarr runnahht, tad winsch nelaimigs. Waffaru gan warretu istift, jo tad staigaju pa laufu, sahles lassidama un man leefahs, fa sahle un puffes fazzitu: seedeem, lai Walburga arri dabbe papreezatees.“

„Alf memmin! un zilweki Suhã eenihst?“

„Daschu reis kahpu kalnã, fur wiffas muhsu mahjas warr pahrskattihht. Duhmi nahf pa skursteneem, pulkstens basnizas tohrnẽ swanna, — wifs til jauki isflattahs un man nahf prahã, fa zilweki ne mas newarr til flitti buht; man leefahs, it fa wiini fazzitu: nahã schur, mihta Walburga, mehã ne mas til flitti no Tewis nedohmajam. Tu jau arri effi muhsu zeema behrns un peederri pee muhsu pulka.“

„Bet kad atkal leija nahku, leeli un masi mannã preekschã nosplaujãhs un bailigi zettu greeesch, un wiffi no mannahm azzim bihstahs; tad man firds paleef gauschi grubta, man paschã tad no sewis baifã.“

„Tad Suhã gan katru zilweku fahdschã eenihdeet?“

„Wiffus ne; bet to Mahrtingu, kas mums tuwu

dsihwo, to gan! Sinnu, ka tas irr grehts, sinnu arri, ka eenaidneefus mihleht buhs, bet newarru walditees, to Mahrtau, to gan eenihstu!"

Jurram firds faplacka. "Sinnu gan, ka winsch pee tam weens pats tas wainigais. Bet, memm. . .

"Mesaffi wis "Bet"! Es ne-eespehju, eenaidu no fawas firds isdihst. Cenaid's manna firdi negrib-beht fleppeni ta ka saglis naffi, cenahjis; ta firds ruhstuma newarru wairs lauka dabbuht.

"Tu warr buht manni ar bihbeles wahrdeem gribbi pamahzih; tohs es jau simtu reischu lassiju, bet cenaid's firdi ta bijis, ta paleef. Es bihbelei wairs ne wirsu neskattohs, jo tee wahrdi, kas tur stahw rakstitti, manni mohza un tomehr no sawa firds ruhstuma neteefu wakkä. Schodeen arri gribbeju bihbelè lassihst, jo tas jau mans ceraddums, bet newarreju; bij gramata atkal jaleef pee mallas, til tas wahros: "mih-tojeet sawus cenaidneefus" man weenabi ween aufis fkanneja!

"Es Mahrtauam ne tauna wehleju, ne arri taunu darru, es winnam labprahst palihdsetu, ja tas buhtu waijadfigs, bet mihleht es winna newarru, man winsch ja-eehnd!"

Jurris gan buhtu mahtei pretti runnais, bet winnam arri ta lifkabs, ka mahtei effoht taifniba. Tapehz winsch labbak kuffu zeeta.

"Luhl, Surri! katris zilweks fahdschä manni tapat uskfatta, ka Mahrtauisch, un es winna til pat warru mihleht. Man til tas gaußchi fahp, ka teem us mannis labs prahst naw; es tad ar weenu dohmaju: Tu un Tu to gan ne-effi darrijis, to wiffu tas Mahrtauisch, muhsu nahburgs, darrijis. Negribbu gan tahdu dohmu galwa nemt, bet winnas nahf paschas no sewis, un tahdu dohmu pawiffam no galwas wairs newarr isdihst."

"Wai tad Gums ne weena pascha naw, ar fo warreet parunnatees?"

"St ne weena; zauru gaddu dsihwoju weena patte, ta ka gandrihs pa wiffam aismirstu runnaht, kad daschu reis us pilsehtu ne-eetu un ar apteekeri ne-parunnatohs.

"Meds, isgahjuschu pirddeen tur biju, man tuhlin ka jauna dsihwe eefahkabs, til laimiga juttohs. Warreju katram azzis ftattitees, dewu winneem labbu deenu, winni atkal man, behrni arri no mannis nebehga.

"Ta laimiga deena bij drihs pa gallam, kad atkal mahjäs nahzu; wiss atkal gahja pa wezzam. Us tawu atnahfchanu preezajohs, un Tu effi mahjäs, zittu mannim wairs newaijaga. Te irr swahrli, gebrbees, es pa to starpu paraudstischu fo eht."

Pehz wakkarinahm wehl labbu brihdi parunnajahs, jo Jurris wiffu isstahstija, ka winnam par to gaddu gahjis.

Weegs fahka nahft, un wallodas beidsahs. Walburga warreja atkal pehz ilga laika meerigi gulleht.

No rihta agri Jurris peezehlahs, kad mahte wehl

gulleja. Pehrtona gais bij pa wiffam pasubdis, un faulite til spohschi spihdeja, it ka nebuhtu nefas notizzis. Sahdschä arri wiffi wehl gulleja. Schinni rihta stunda Jurris gahja pastaigatees un apstatti-tees, woi wiss wehl pa wezzam; wehl wezza leepa stahweja, afmens, kam blattu ohgu krubms auga, arri tai paschä weeta atraddahs. Ta staigadams tiffa arri pee nahburga Mahrtau mahjas; te winnam tee rihta preeki sudda, jo lauki bij pa wiffam no kruffas sadausitti. Wehl winsch kahdu azzumiekli weenu lohgu uskfattija, tas bij tas, fur Anna kambari gulleja, tad gahja tablak.

(Uf preefschu wehl.)

Wohda gabbalisch un afmena ohgles dohd sinnu par zilweku: un posaules wezzumu.

Tuhstschu gaddi irr preefsch Winna t. f. weens azzumieklis.

Deewa walstiba pastahw muhschigi. Wiss, fo mehs redsam irr sawa laika raddihts un eefahzees. Bet wiffas radditas leetas ar ween pahweherschas, paleef sawadafas un beidsiht tahdas rahdabs, kahdam tahm pehz Deewa prahsta waijadseja buht, p. pr. kohls dihgst, aug, seed un nefis auglus; zilweks dsimst, aug' paleef wezs u. t. pr. Bet kad nu katra leeta sawu mehrki panahfufe, tad ta ispuht: kohls un puffes nokalt un fatruhd, zilweks mirst un arri fatruhd. — Mehs sawa dumja prahta dohmajam, ka tahs leetas, kas fatruhd, nu irr pa gallam; ta naw: wiffas leetas, kas fatruhd, aissneegs wehl augstaku mehrki.

Bet zil gaddu nu buhs no ta laika, fur Deews fazzija: "Lai tohp gaisma!" zil gaddu no raddischanas libd tam laitam pagahja, kad zilweki us semmes fahka dsihwoht un sawu radditaju pecluhgt? Us tam mums semme patte atbildi dohd; jo kad kahdu kalnu norohf, lai dsihwes zelsch warr pahri tift, tad redsam, ka semmei daschadas kahrtas: melna semme, mahls, smiltis, grants, afmeni u. t. pr.

Schahs semmes kahrtas til tabeht pee wahrda sawu, lai lassitaji dauds mas warr noprast, fo es gribbu fazzihst. Tabs mahlu un smilschu u. t. pr. kahrtas irr itkai mas pehdu beefas; bet tabs semmes kahrtas, par fo ihpaschi runnaju, tabs irr tuhstosch pehdahm beefas un nepastahw wis no grants jeb mahla, bet no daschadas afmenau un klints sortes. Semmes wiss, fur arram un fehjam, peederr pee augschejahs kahrtas. Schahs afmenau kahrtas un sortes naw wiffas us weenas reises gattawas tiffuschas, bet zitta pakkal zittai. Appaschejas semmes, jeb labbak fakkohst, afmena kahrtas, atrohdam afmenotas, t. i. par afmeni palistuschas puffes un swehrus, kahdu taggad wiss semmes pa wiffam wairs naw. No tam warr redseht, ka zi tureis bijuschu zittadi swehri un zittadi kohli, no tam warr redseht, ka semmes wirsam daschadi muhschi bijuschu

un katris effoht wairat ka millionu gaddu garsch bijis. Rà to warr sinnah? Daudj mas tà:

Atmena ohgles, fo mehs taggad dedsinam, irr zehlfuchahs no leekeem mescheem, kas wezzu wezzòs laifòs wirs semmes auga; us weenreis jubra fazehlahs un to beeso meschu apflibzinaja un to appludinaja ar semmi, tà ka tur faufs palikka. Nu sabla attal us tahs faufas semmes beesi meschi augt, bet jubras uhdens attal augstu zehlahs un attal meschus appluddinaja. Pluddi warr buht us tahdu wihsì nahza, ka jubras dibbens zehlahs us augschu un tà faufas weetas appluddinaja, jeb arri meschi dsittumà nogrimma un ar laiku tahs dohbes ar uhdeni wibbijahs, ka scho baltu deen redjams. Dajchàs weetas tahda zelschanahs un grimmschana 100 libds 300 reischu notikkuse. Tee nogrimmufchee meschi zaur to leelu semmes swarru tà speesti, ka winni no sewis eedeggufchees, un par ohgli palikkufchi. Ka tur meschi bijufchi, to no tam warr redseht, ka atmena ohglu kabrtà refni kohli stahwu atrohdamì, it kà tur buhtu augufchi. Leeli meschi tà stahwu atrohdamì.

Nehkinasim nu tà: Kad preefch 9 zollu beefas melnas semmes 100 gaddu waijaga, t. i. par 100 gaddeem warr zaur teem fapuiisheem kohleem un lappahm u. t. pr. 9 zollu beefa melnas semmes kabrtà rastees; un schi 9 zollu beefa puèfchu semmes-kabrtà til plahna fapueesta, ka winna til treschu dafku no zolla beefa palikkuse. Kad nu atmenu ohgtu kabrtà 40 pehdu beefa; tad schai kabrtai waijadseja 100,000 gaddu, kamehr gattawa tiffa. Bittas ohgtu-kabrtas wehl beefatas, ka wifs masaf, us millionu gaddeem warr dohmaht. (Nehkinums tà isnahf: $40 \text{ pehdas} \text{ irr } 12 \times 40 = 480 \text{ zolli}$, $480 \text{ zolli} = 12 \times 480 = 5760 \text{ linijas}$; 4 linijas jeb trescha dafka zolla istaija 100 gaddus, 1 linija 25 gaddus, $5760 \text{ lin.} = 5760 \times 25 = 144,000 \text{ gaddus}$.)

Wehl ilgata laika waijadseja, lai deggofcha semmes lohde warretu atdsist; jo muhsu semme pirmajòs laifòs kà degdama dsirtstele zaur debbes ruhwi fkehja. Ka muhsu semme ween reis kohli karsta bij, to no tam warr redseht, ka, jo dsikkal rohlf, jo karstaks nahf; to arri no ugguns-wehmejeem kalneem un no karsta uhdena, kas no awoteem iswerd, warr noprast. Birms kohli un sabla warreja augt un zilwefi kà arri lohpi dsihwoht, waijadseja semmei atdsist, un par scho laiku til daudj gaddu pagahjufchi, ka mehs to fawà masà galwà newarram fanemt Deenwiddus Amerikà us lihdsenas weetas semme 1759 gaddà pahreplihsa un lawa (iskuffufchi atmeni, smittis u. t. pr.) 1550 pehdas par leelu kalnu fo Sorullo fauz, no semmes uszehlahs. Aleksanders v. Humboldt atradda scho kalnu 1803 gaddà, t. i. pehz 44 gaddeem, widdü wehl fwehlofchu. Schlibders atradda to paschu kalnu 87 gaddus pehz winna

iszelschanahs widdü wehl ittin karstu. Professors Biffaps isrehkinajis, ka semmei preefch atdsichanas lihds tam laifam, kur stahdi warreja augt, waijadsejis — 353 millionu gaddu. Schlibders nodefsinajis atmena lohdi it farfanu un liffa tai atdsist. Pehz atdsichanas laika un lohdes leeluma winsch aprehkinaja, zil ilgi waijadseja semmes lohdei laika, lai til aufsta paleef, kà taggad. Nu nahf tas pohda gabbalinsch.

1854 gaddà israkka Egiptes semme to Maëmses stabbu; lai warretu pee fundamentes kluht, waijadseja 9 pehdas 4 zollus melneem dubleem zauri rakt. Kad nu ta fundamente 1362 gaddus pr. Kr. buhweta tiffa, tad lihds 1854 gaddam pagahjufchi 3215 gaddi; katrà gaddà dubli zaur Nil uppes pluddeem 3 un pufs zellu zehlfufchees, jo Nil uppes uhdens katru gadd noliktà laikà uspluhst un nofriht. Nu rakka appafsch fundamentes melnà semme kahdas 30 pehdas dsitti un atradda smilfchu semmi. Kad nu dubli it gaddus 3 un pufs zollu beesi krahjufchees, tad preefch tahs 30 pehdu beefas kabrtas waijadseja krahshanas laika 10,285 gaddu. Bet kad wehl kahdas 9 pehdas dsikkal rakta, tad atradda pohda-gabbalu, kas pats no sewis newarreju taifitees; zilwefu rohfas winnu taifjufchas un schohrejufchas. Taggad noprohtam, ka zilwefi jau preefch 10 tuhstosch 285 gaddeem jau mahjeja pohdus taifihf.

Pohda gabbals pats no sewis newarreja 30 pehdas dsitti dubtos nogrimt; winsch us smiltim guljeja un dubti pahf to 30 pehdas augstu uspluhda. Preefch schahs 30 pehdu beefas kabrtas waijadseja, kà jau minnehts 10,225 gaddu.

Wifs kas no semmes, tas satruh! garra mahja, ta meefa, gan faluhst un satruhd, bet gars pats paleef muhschigi jauns un mudris. Tas muhschigais Deems weenreis semmi fawà laikà dibbinajis, un debbes irr winna rohfu darbs. Wiffas leetas pahfwehrtifees, wifs paliks wezs kà drehbe un tiks attal atjaunohfs, bet Deems paleef tas pats, kas bijis; kas winna muhschu isfkaitihs?

S. Rosalk.

Smecklu stahstini.

Mahrtinsch Lutters klausijahs werneef kahda jauna mahzitaja spreddiki, kas gauschi nobihjees, til tohs wahdus ween fpehja isteift: „Es esmu tas labbais gans, es esmu tas labbais gans.“ Lutters, newarredams ilgal isturreht, liffa tam no kanzeles kabpt un fazzija: „Labbà aita Duhs gan warreet buht, bet ne labbais gans.“

Atbildedams redaktehrs A. Leitan.

No Zensures atwehlehfs.

Mihgà, 20. Februar 1869.